

В.Н. КУБАЛЬСЬКИЙ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПРОТИДІЇ КОЛАБОРАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджуються проблеми кримінально-правової протидії колабораційній діяльності на сучасному етапі. Проаналізовано проблеми кваліфікації колабораційних діянь за чинним Кримінальним кодексом України. Наведено та проаналізовано законопроекти, спрямовані на захист державного суверенітету від проявів колабораціонізму. Сформульовано пропозиції щодо удосконалення кримінального законодавства у сфері протидії колабораційній діяльності.

Ключові слова: колабораціонізм, колабораційна діяльність, кримінальне законодавство.

Кубальский В.Н. Проблемы уголовно-правового противодействия коллаборационной деятельности

В статье исследованы проблемы уголовно-правового противодействия коллаборационной деятельности на современном этапе. Проанализированы проблемы квалификации коллаборационных действий по действующему Уголовному кодексу Украины. Приведены и проанализированы законопроекты, направленные на защиту государственного суверенитета от проявлений коллаборационизма. Сформулированы предложения по совершенствованию уголовного законодательства в сфере противодействия коллаборационной деятельности.

Ключевые слова: коллаборационизм, коллаборационная деятельность, уголовное законодательство.

Kubalskiy Vladyslav. Problems of criminal law countering collaboration activities

The article examines the problems of criminal law counteraction of collaboration activities at the present stage. The problems of qualification of collaboration actions under the current Criminal Code of Ukraine are analyzed. Bills are presented and analyzed, aimed at protecting state sovereignty from manifestations of collaborationism. Formulated proposals for the improvement of criminal legislation in the field of countering collaboration activities.

Key words: collaborationism, collaboration activities, criminal law.

Для з'ясування сутності колабораціонізму як явища важливе значення має його науково обгрунтоване визначення. Цьому явищу від початку збройної агресії Росії проти України приділяють увагу українські вчені-юристи О.В. Головкін, О.Ю. Ілларіонов, М.А. Рубашенко, Є.О. Письменський, І.Р. Сказко та ін. Явище колабораціонізму досліджується також істориками, психологами, політологами та іншими вченими.

Будь-якому збройному конфлікту, який супроводжується окупацією, притаманний колабораціонізм у різних його формах та проявах. Але сучасний колабораціонізм відрізняється тим, що в Україні він існує в умовах гібридної війни. Виникає ряд питань, пов'язаних з проблемами кримінально-правової оцінки, зокрема, участі в організації громадянами України мітингів або незаконних референдумів та виборів у Криму і на Донбасі на підтримку окупаційної влади, участі у створенні та діяльності окупаційних органів влади, публічних закли-

ків, спрямованих на підтримку чи співробітництво з російською окупаційною владою тощо. Як зазначає О.Ю. Ілларіонов, колабораціонізм – поняття дуже широке та не завжди окремі його складові співвідносяться із злочинами, визнаними такими як вітчизняним кримінальним законодавством, так і міжнародним правом¹.

У рекомендаціях парламентських слухань «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь: проблемні питання, шляхи, методи та способи», схвалених 22 вересня 2016 р. постановою Верховної Ради України, зазначалось, що до цього часу не внесені зміни до законодавства України, які б юридично визначали фізичних та юридичних осіб, які несуть відповідальність за підтримку окупації частини суверенної території України. За підсумками парламентських слухань рекомендовано, зокрема, ухвалити закон про колабораціонізм та очищення влади (люстрацію) в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, в якому передбачити: 1) невідворотність відповідальності (конституційно-правової, кримінальної, адміністративної, цивільної) та покарання (залежно від характеру та ступеня суспільної небезпеки провини) громадян України, які своїми діями допомагали окупації Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, перейшли на роботу в органи державної влади Російської Федерації та маріонеткового окупаційного режиму або в інший спосіб активно підтримували окупантів; 2) унеможливлення зайняття особами, які в судовому порядку будуть визнані колабораціоністами, будь-яких посад в органах державної влади, органах місцевого самоврядування та органах влади Автономної Республіки Крим після деокупації Кримського півострова; 3) унеможливлення визнання як колабораціоністами, так і в чомусь винними тих громадян України, які з метою забезпечення виживання себе особисто та своїх сімей в умовах тимчасової окупації Російською Федерацією території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя прийняли громадянство Російської Федерації².

У чинному законодавстві України не використовується поняття «колабораціонізм». У Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2015 р., колабораціонізм не віднесено до загроз національній безпеці і не визначено основних напрямів державної політики щодо формування політико-правових засад протидії цьому явищу. При цьому слід розрізняти колабораціонізм як явище та відповідно колабораційну діяльність як суто предметно-практичний аспект явища. З позицій діалектики колабораціонізм – це явище загальне, колабораційна діяльність – особливе. Колабораціонізм як соціальне явище може мати і незлочинні прояви.

У вітчизняній Юридичній енциклопедії міститься поняття «колабораціоністи», під якими розуміються особи, які співробітничали з окупаційними властями у країнах, тимчасово захоплених нацистською Німеччиною під час Другої світової війни³.

На думку О.Ю. Ілларіонова, колабораціонізм (фр. collaboration – «співробітництво») слід визначати як усвідомлене, добровільне й умисне співробітництво громадянина України з ворогом (окупантом, країною-агресором тощо), в його інтересах і на шкоду своїй державі (у політичній, інформаційній, економічній та інших сферах)⁴. Поняття найчастіше використовується у вужчому значен-

ні – співробітництво з окупантами. В Енциклопедії історії України зазначено, що термін «колабораціонізм» досить часто вживається для визначення добровільної співпраці (на відміну від вимушеної співпраці) окремими групами, прошарками населення окупованих територій з окупантами⁵. Тому «іноді дуже складно і майже неможливо з'ясувати ту межу, яка відділяє просту взаємодію з окупаційною владою від співробітництва з нею»⁶.

У проєкті Закону України «Про захист української державності від проявів колабораціонізму» (реєстр. № 7425 від 20.12.2017 р.) колабораціонізм визначено як «співробітництво з ворогом, сприяння у здійсненні агресивних дій, розгортанні збройного конфлікту проти України, надання ворогу допомоги під час підготовки та проведення агресії, при розгортанні збройного конфлікту» (п. 2 ст. 2)⁷.

Як підкреслює Є.О. Письменський, ідея встановлення кримінальної відповідальності за колабораціонізм актуалізується з огляду на перебування частини території України поза контролем української влади⁸. У свою чергу О.В. Головкін і І.Р. Сказко зауважують, що «лише стосовно тих, хто працював у незаконно створених органах влади, можна ставити питання про їхню кримінальну відповідальність»⁹.

Вчені наголошують, що кримінальної відповідальності за всі форми колабораціонізму не повинно бути, оскільки наявних норм Кримінального кодексу України (далі – КК України) достатньо для притягнення до відповідальності. Це і стаття про державну зраду, і статті про пособництво тероризму та ін. Зокрема, як стверджує М.А. Рубашенко, колабораційна діяльність громадян України вже криміналізована в чинному КК у межах, визначених у законі форм державної зради. Її розширення створить небезпеку розмивання меж кримінальної відповідальності та загрожуватиме правам мешканців окупованих територій. Натомість законодавцю необхідно вдосконалити кримінальне законодавство в частині відповідальності за надання допомоги (сприяння) окупаційній владі в проведенні підривної діяльності проти України, здійснюваного іноземцями та особами без громадянства¹⁰.

З наведеним вище підходом не можна погодитися, оскільки слід урахувати, що колабораціонізм повинен розглядатись як явище, яке є менш суспільно небезпечним, ніж державна зрада чи участь у діяльності терористичної організації, а отже, каратись м'якше. Оцінка таких дій як особливо тяжкого злочину, незалежно від характеру співпраці, є несправедливою та не дає змоги як слід індивідуалізувати кримінальну відповідальність¹¹. Тому навряд чи заслуговував на підтримку законопроект «Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо колабораціонізму та посилення відповідальності за державну зраду)» реєстр. № 7426 від 20.12.2017 р.¹², відповідно до якого диспозицію ст. 111 «Державна зрада» КК України пропонувалося викласти в такій редакції: «1. Державна зрада, тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, усвідомлена та добровільна співпраця з державою-агресором, у її інтересах, зайняття посад,

зокрема і виборних, в окупаційних органах держави-агресора, – карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з позбавленням права обіймати посади на які поширюється дія Закону України «Про державну службу», посади Глави Адміністрації Президента України та ін. ...».

Є.О. Письменський цілком обґрунтовано зазначає, що деякі форми співробітництва не мають належного рівня суспільної небезпеки, притаманної злочинам. Тож співробітництво лише в окремих формах може заслуговувати на криміналізацію. Неодмінному визначенню також підлягає саме поняття співробітництва, яке може тлумачитись дуже широко¹³. У висновку Головного науково-експертного управління Апарату Верховної Ради України на проект Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованій території України» (реєстр. № 4473-1 від 19.03.2014 р.) цілком обґрунтовано вказувалось на недостатню визначеність формулювання «співробітництво у будь-якій формі»¹⁴.

У законодавстві багатьох іноземних держав окремі форми колабораційної діяльності охоплюються складом злочину «державна зрада». У процесі підготовки Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» (реєстр. № 4473-1 від 19.03.2014 р.) диспозицію ст. 111 «Державна зрада» КК України пропонувалось доповнити словосполученням «а так само колабораційна діяльність». У цьому випадку ст. 111 «Державна зрада» КК України мала б набути такого вигляду: «1. Державна зрада, тобто діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканості, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту, шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України, а так само колабораційна діяльність, – карається позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років»¹⁵. В остаточній редакції при прийнятті Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» від 15 квітня 2014 р. відповідальність за колабораціонізм передбачена не була.

У вітчизняній юридичній енциклопедії вказується, що колабораціоністи несли відповідальність за зраду батьківщини та деякі інші державні і військові злочини¹⁶. Як зазначають О.В. Головкін та І.Р. Сказко, участь громадян України в органах, які імітують державне управління на анексованій та окупованій території, не завжди може оцінюватись за статтями 109, 110 КК України¹⁷.

Як зазначає Є.О. Письменський «кримінально-правова оцінка колабораціоністських дій дається по-різному: за ст. 109, 110, 111 та ст. 258-3 КК України. Є підстави вважати, що не завжди зазначені кримінально-правові норми повністю охоплюють прояви колабораціонізму, ряд з них можуть залишатись поза межами дії кримінального закону. Так, для деяких із зазначених злочинів визнається обов'язковою спеціальна мета, пов'язана із завданням конкретної шкоди національній безпеці України або вчиненням терористичного акту. Натомість виконання низки функцій у секторі публічного управління на території, не підконтрольній українській владі, не завжди зумовлене саме таким характером мети»¹⁸.

В юридичній літературі запропонована така конструкція складу злочину «Колабораціонізм» (ст. 111-1 КК України): «це діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітетові, територіальній цілісності та недоторканності, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України, яке полягає у виконанні організаційно-розпорядчих та/або адміністративно-господарських повноважень у незаконно створених органах, установах і підприємствах публічного сектору на території України, яка не контролюється її державною владою. При цьому не підлягають кримінальній відповідальності громадяни України, які працювали у сферах освіти, медицини, транспорту, житлово-комунального господарства тощо і не вчинили інших кримінально каранних дій, відповідальність за які передбачена чинним Кримінальним кодексом України»¹⁹. На нашу думку, назва статті є дещо невдалою, оскільки кримінальна відповідальність за колабораціонізм як явище взагалі неможлива. Вона може наставати лише за конкретні злочинні діяння, в яких проявляється колабораціонізм як явище. Водночас слід погодитися з О.В. Головкіним, Є.О. Письменським та І.Р. Сказко в тому, що відповідальність за колабораціоністські діяння повинна бути менш суворою, ніж за державну зраду.

У проєкті Закону України «Про заборону колабораціонізму» (№ 6170 від 09.03.2017, що був включений до денного порядку 20.03.2018) міститься ст. 111-1 «Колабораціонізм», диспозиція якої викладена в такій редакції:

«1. Співпраця громадянина України з російською окупаційною владою та створеними чи підтримуваними Російською Федерацією незаконними збройними формуваннями в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, а також на тимчасово невідконтрольних органам влади України територіях окремих районів Донецької та Луганської областей, крім випадків, передбачених частиною другою статті 3 Закону України «Про заборону колабораціонізму», – карається позбавленням волі на строк від дванадцяти до п'ятнадцяти років з конфіскацією майна або без такої.

2. Не підлягають відповідальності за колабораціонізм громадяни України, які були змушені співпрацювати з російською окупаційною владою та створеними чи підтримуваними Російською Федерацією незаконними збройними формуваннями під впливом фізичного примусу, тортур чи катувань»²⁰.

Аналізуючи зазначене, доцільно погодитися з твердженням деяких вчених про те, що «повне визнання зрадниками усіх мешканців тимчасово окупованих територій України не сприятиме їх інтеграції з державою Україна, а тому в законодавстві повинна бути встановлена певна диференціація мешканців тимчасово невідконтрольних уряду України територій залежно від правових наслідків вчинених ними дій. І лише стосовно тих, хто працював у незаконно створених органах влади, можна ставити питання про їхню кримінальну відповідальність»²¹. Вітчизняний науковець О.Ю. Ілларіонов навіть пропонує ставити питання про притягнення до відповідальності за колабораціонізм так зване «керівництво» суб'єктів господарювання усіх форм власності, у тому числі тих, хто зайняв відповідні «посади» внаслідок так званої націоналізації у фейкових псевдодержавних утвореннях «ЛДНР» під контролем РФ²².

Окрема криміналізація колабораціоністських діянь передбачена у відповідних нормах кримінальних кодексів деяких іноземних країн. Зокрема, ст. 120 «Колаборування» Кримінального кодексу Литовської Республіки містить дис-

позицію такого змісту: «громадянин Литовської Республіки, який в умовах окупації чи анексії сприяв структурам незаконної влади утвердити окупацію чи анексію, долати опір мешканців Литви або який іншими способами допомагав незаконній владі діяти проти Литовської Республіки (колаборування), – карасться позбавленням волі строком до 5 років»²³.

Не можна не погодитися з Г.Г. Криволаповим у тому, що «кримінально-правова заборона ... накладає на громадян обов'язок не вчиняти злочин і тому регулює поведінку громадян у суспільстві»²⁴. Зазначене твердження є актуальним у контексті необхідності встановлення самостійної кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність, враховуючи те, що в деяких зарубіжних державах простежується тенденція до криміналізації її найбільш небезпечних проявів, які можуть завдати значної шкоди державному суверенітету.

Виходячи з принципів і підстав криміналізації, а також розуміння криміналізації як процесу виявлення суспільно небезпечних видів людської поведінки, визнання на державному рівні необхідності, можливості й доцільності кримінально-правової боротьби з ними та закріплення їх у законі про кримінальну відповідальність як злочинів²⁵, слід доповнити розділ I «Злочини проти основ національної безпеки України» КК України ст. 111-1 «Колабораційна діяльність». Встановлення самостійної кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність сприятиме більш ефективній протидії їй, матиме певний запобіжний потенціал, а також свідчитиме про належне розуміння законодавцем рівня її суспільної небезпеки.

1. *Ілларіонов О.Ю.* Захист від колабораціонізму: спроба друга. URL : <https://blog.liga.net/user/aillarionov/article/29863> (дата звернення: 31.12.2018). 2. *Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стратегія реінтеграції в Україну тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополь: проблемні питання, шляхи, методи та способи»* від 22 вересня 2016 р. : Постанова Верховної Ради України (схвалено Постановою Верховною Ради України від 22 вересня 2016 р. № 1602-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-19> (дата звернення: 31.12.2018). 3. *Юридична енциклопедія* : в 6 т. / редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. : Укр. енцикл. 2001. Т. 3 : К-М. С. 145. 4. *Ілларіонов О.Ю.* Суспільний запит на заборону колабораціонізму. *Юридичний вісник України*. № 13 (1133). 31 березня – 6 квітня 2017 р. URL : <http://yvu.com.ua/suspilnyj-zapyt-na-zaboronu-kolaboratsionizmu/> (дата звернення: 31.12.2018). 5. *Дерейко І.І.* Колабораціонізм. // Енциклопедія історії України: в 10 т. редкол. : В.А. Смолій (голова) та ін.; Інститут історії України НАН. Київ : Наук. думка, 2007. Т. 4. С. 440. 6. *Кудряшов С.В.* Предатели, «освободители» или жертвы режима? Советский коллаборационизм (1941–1942). *Свободная мысль*. 1993. № 14. С. 91. 7. *Про захист української державності від проявів колабораціонізму: проект Закону України від 20.12.2017 р. реєстр. № 7425.* URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63192 (дата звернення: 31.12.2018). 8. *Письменський С.О.* Кримінально-правова політика України із забезпечення охорони національної безпеки в умовах гібридної війни. II Львівський форум кримінальної юстиції «Правова реформа у сфері кримінальної юстиції: ключові параметри та прогноз подальшого розвитку»: збірка тез міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 23–24 верес. 2016 р.). Київ : ВАІТЕ, 2016. С. 160. 9. *Головкін О.В., Сказко І.Р.* Колабораціонізм в Україні: дискусійні аспекти. *Держава і право*: зб. наук. пр. 2018. Вип. 78. С. 242. 10. *Рубащенко М.А.* Кримінальна відповідальність за колабораціонізм за чинним КК України. *Соціальна функція кримінального права: проблеми наукового забезпечення, законотворення та правозастосування*: матеріали

міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 12–13 жовт. 2016 р.). Харків, 2016. С. 331. **11.** Письменський Є.О. Названа праця. С. 161. **12.** Про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо колабораціонізму та посилення відповідальності за державну зраду): проект Закону України від 20.12.2017 р. реєстр. № 7426. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7426&skl=9 (дата звернення: 25.12.2018). **13.** Письменський Є.О. Названа праця. С. 161. **14.** Про забезпечення прав і свобод громадян на тимчасово окупованій території України: проект Закону України від 19.03.2014 р. реєстр. № 4473-1. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=4473-1&skl=8 (дата звернення: 31.12.2018). **15.** Там само. **16.** Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2001. Т. 3 : К-М. 2001. С. 145. **17.** Головкин О.В., Сказко І.Р. Названа праця. С. 237. **18.** Письменський Є.О. Названа праця. С. 161. **19.** Головкин О.В., Сказко І.Р. Названа праця. С. 244. **20.** Про заборону колабораціонізму: проект Закону України від 09.03.2017 р. реєстр. № 6170. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61312 (дата звернення: 31.12.2018). **21.** Головкин О.В., Сказко І.Р. Названа праця. С. 242. **22.** Ілларіонов О.Ю. Суспільний запит на заборону колабораціонізму. Юридичний вісник України. № 13 (1133). 2017. 31 березня – 6 квітня. URL : <http://yvu.com.ua/suspilnyj-zapyt-na-zaboronu-kolaboratsionizmu/> (дата звернення: 31.12.2018). **23.** Уголовный кодекс Литовской Республики / науч. ред. В. Павилонис; пер. с лит. В.П. Казанскене. Санкт-Петербург : Юрид. центр Пресс, 2003. 470 с. **24.** Криволапов Г.Г. Уголовная ответственность и ее основания // Уголовное право. Общая часть: учебник / под ред. Н.И. Ветрова, Ю.И. Ляпунова. Москва : Новый юрист, КноРус, 1997. С. 295. **25.** Фріс П.Л. Криміналізація і декриміналізація у кримінально-правовій політиці. Вісник Асоціації кримінального права України. 2014. № 1(2). С. 20.

References

1. Illarionov O.YU. Zakhyst vid kolaboratsionizmu: sprobа druha. URL : <https://blog.liga.net/user/aillarionov/article/29863> (data zvernennya: 31.12.2018). (ukr). **2.** Pro Rekomendatsiyi parlament-s'kykh slukhan' na temu: «Stratehiya reintehratsiyi v Ukrainyu tymchasovo okupovanoi terytoriyi Avtonomnoyi Respubliky Krym ta mista Sevastopol': problemni pytannya, shlyakhy, metody ta sposoby» vid 22 veresnya 2016 r.: Postanova Verkhovnoyi Rady Ukrainy (skhvaleno Postanovoyu Verkhovnoyi Rady Ukrainy vid 22 veresnya 2016 r. № 1602-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-19> (data zvernennya: 31.12.2018). (ukr). **3.** Yurydychna entsyklopediya : v 6 t. / Redkol.: YU.S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. – K. : «Ukr. entsykl.», 2001. T.3: K-M. 2001. S. 145. (ukr). **4.** Illarionov O.YU. Suspil'nyy zapyt na zaboronu kolaboratsionizmu. Yurydychnyy visnyk Ukrainy. № 13 (1133). 31 bereznya – 6 kvitnya 2017 r. URL: <http://yvu.com.ua/suspilnyj-zapyt-na-zaboronu-kolaboratsionizmu/> (data zvernennya: 31.12.2018). (ukr). **5.** Dereyko I.I. Kolaboratsionizm. Entsyklopediya istoriyi Ukrainy: v 10 t. redkol. : V.A. Smoliy (holova) ta in.; Instytut istoriyi Ukrainy NAN. Kyiv: Naukova dumka, 2007. T. 4. S. 440. (ukr). **6.** Kudryashov S.V. Predately, «osvobodytely» yly zhertyv rezhyama? Sovet-skyy kollaboratsyonyzm (1941–1942). Svobodnaya mysl'. 1993. № 14. S. 91. (rus). **7.** Pro zakhyst ukraiyins'koyi derzhavnosti vid proyaviv kolaboratsionizmu: proekt Zakonu Ukrainy vid 20.12.2017 r. reyestr. № 7425. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63192 (ukr). **8.** Pys'mens'kyy YE.O. Kryminal'no-pravova polityka Ukrainy iz zabezpechennya okhorony natsional'noyi bezpeky v umovakh hibrydnoyi viyny. II L'vivs'kyy forum kryminal'noyi yustytseyi «Pravova reforma u sferi kryminal'noyi yustytseyi: klyuchovi parametry ta prohnoz podal'shoho rozvytku»: zbirka tez mizhnar. nauk.-prakt. konf. (L'viv, 23–24 veres. 2016 r.). Kyiv: VAITE, 2016. S. 160. (ukr). **9.** Holovkin O.V., Skazko I.R. Kolaboratsionizm v Ukraini: dyskusiyni aspekty. Derzhava i pravo. Zb. nauk. pr. 2018. Vyp. 78. S. 242. (ukr). **10.** Rubashchenko M.A. Kryminal'na vidpovidal'nist' za kolaboratsionizm za chynnym KK Ukrainy. Sotsial'na funktsiya kryminal'noho prava: problemy naukovooho zabezpechennya, zakonotvorennya ta pravozastosuvannya: materialy

mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Kharkiv, 12-13 zhovt. 2016 r.). Kharkiv, 2016. S. 331. (ukr). **11.** Pys'mens'kyy YE.O. Vkaz. pratsya. S. 161. (ukr). **12.** Pro vnesennya zmin do Kryminal'noho kodeksu Ukrainy (shchodo kolaboratsionizmu ta posylennya vidpovidal'nosti za derzhavnu zradu): proekt Zakonu Ukrainy vid 20.12.2017 r. reyestr. № 7426. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=7426&skl=9 (data zvernennya: 25.12.2018). (ukr). **13.** Pys'mens'kyy YE.O. Vkaz. pratsya. S. 161. (ukr). **14.** Proekt Zakonu Ukrainy Pro zabezpechennya prav i svobod hromadyan na tymchasovo okupovaniy terytoriyi Ukrainy: proekt Zakonu Ukrainy vid 19.03.2014 r. reyestr. № 4473-1. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=4473-1&skl=8 (data zvernennya: 31.12.2018). (ukr). **15.** Tam samo. (ukr). **16.** Yurydychna entsyklopediya: v 6 t. / Redkol.: YU.S. Shemshuchenko (holova redkol.) ta in. K. : «Ukr. entsykl.», 2001. T. 3 : K-M. 2001. S. 145. (ukr). **17.** Holovkin O.V., Skazko I.R. Vkaz. pratsya. S. 237. (ukr). **18.** Pys'mens'kyy YE.O. Vkaz. pratsya. S. 161. (ukr). **19.** Holovkin O.V., Skazko I.R. Vkaz. pratsya. S. 244. (ukr). **20.** Pro zaboronu kolaboratsionizmu: proekt Zakonu Ukrainy vid 09.03.2017 r. reyestr. № 6170. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61312 (data zvernennya: 31.12.2018). (ukr). **21.** Holovkin O.V., Skazko I.R. Vkaz. pratsya. S. 242. (ukr). **22.** Illarionov O.YU. Suspil'nyy zapyt na zaboronu kolaboratsionizmu. Yurydychnyy visnyk Ukrainy. № 13 (1133). 31 berezhnya – 6 kvitnya 2017 r. URL : <http://yvu.com.ua/suspilnyj-zapyt-na-zaboronu-kolaboratsionizmu/> (data zvernennya: 31.12.2018). (ukr). **23.** Uholovnyy kodeks Lytovskoy respublyky. Nauch. red. V. Pavylonys; per. s lyt. V.P. Kazanskene. SPb. : Yurydycheskyy tsentr Press, 2003. 470 s. (rus). **24.** Kryvolapov H.H. Uholovnaya otvet-stvennost' y ee osnovannya. Uholovnaya pravo. Obshchaya chast': Uchebnyk / Pod red. N.Y. Vetrova, YU.Y. Lyapunova. M. : Novyy yuryst, KnoRus, 1997. S. 295. (rus). **25.** Fris P.L. Kryminalizatsiya i dekriminalizatsiya u kryminal'no-pravoviy politytsi. Visnyk Asotsiatsiyi kryminal'noho prava Ukrainy. 2014. № 1(2). S. 20. (ukr).

Kubalskiy Vladyslav. Problems of criminal law countering collaboration activities

Any armed conflict, which is accompanied by occupation, is characterized by collaboration in its various forms and manifestations. But modern collaborationism is different in that it exists in Ukraine under conditions of hybrid warfare. There are a number of issues related to the issues of criminal-law assessment, in particular, participation in organizing rallies or illegal referendums and elections in Crimea and the Donbas in support of the occupation authorities, participation in the creation and activities of occupational authorities, public appeals directed at support or cooperation with Russian occupation authorities, etc. From the standpoint of dialectics, collaboration is a general phenomenon, a collaborative activity is special. The Ukrainian legal encyclopedia contains the notion of «collaborators» which refers to individuals who collaborated with the occupation authorities in countries temporarily captured by Nazi Germany during the Second World War.

Proceeding from the principles and grounds of criminalization, as well as the understanding of criminalization as a process of identifying socially dangerous types of human behavior, the recognition at the state level of the necessity, possibilities and feasibility of the criminal law struggle against them and their enshrining in the law on criminal liability as crimes, should be supplemented section I «Crimes against the Fundamentals of National Security of Ukraine» of the Criminal Code of Ukraine, Article 111-1 «Collaborative Activity». Adoption of a special norm will contribute to a more effective counteraction to collaborative activities and will have a certain preventive potential. Establishment of independent criminal responsibility for collaborative activities will indicate the proper understanding by the legislator of the level of its social danger.

Key words: collaborationism, collaboration activities, criminal law.

DOI: 10.33663/0869-2491-2019-30-353-360